

PROJECTE ARTÍSTIC

ANTXÓN ORDÓÑEZ BERGARECHE
HELENA ORDÓÑEZ BERGARECHE

LA CENTRAL DEL CIRC

El circ com a disciplina artística ha viscut un gran desenvolupament al llarg de les últimes dècades. Al circ "tradicional" se li ha sumat el circ "contemporani" i s'ha produït una transformació quant a tècniques, dramaturgia, relacions laborals, públics i transversalitat de la disciplina. El circ ha tingut un gran recorregut com a disciplina de les arts escèniques i com a professió, però en els darrers anys ha tingut un renaixement. Ha millorat la seva visibilitat i posicionament a les institucions, creant xarxes amb altres ens i espais culturals. S'han generalitzat les eines i la formació de qualitat per intentar dotar les artistes i creadores de tot el necessari per desenvolupar la seva feina. Tot i això, creiem que és urgent millorar les condicions laborals perquè les persones que es dediquen al circ professionalment puguin viure una situació de major estabilitat. És necessari també aportar, a través de la gestió de públics i la mediació, eines per millorar i construir noves relacions amb les persones que s'interessen o es puguin interessar pel circ.

La Central del Circ (en endavant, LCC) treballa amb aquests objectius des de fa més de 10 anys a través de múltiples projectes, convertint-se així en una plataforma d'impuls del circ a Catalunya i a tot l'estat. Ha generat relacions amb nombroses institucions, ha sigut útil a una infinitat de creadores i ha generat un teixit social al voltant del circ. És difícil trobar algun d'aquests aspectes en què no hagi treballat amb anterioritat, produint avenços positius en la professió. No obstant això, per mantenir i millorar un projecte com aquest sempre hi ha una gran quantitat de feina per fer, i creiem que aquesta és la nostra tasca.

Els principis i valors ja establerts a la LCC, la naturalesa del centre, són la base de la qual parteix la nostra proposta de direcció artística, ja que considerem que són un requisit indispensable per una correcta continuïtat d'aquesta institució. La nostra proposta per a la LCC parteix d'aquesta realitat i dels nostres ideals, del que sabem fer i del nostre plaer per aportar a la professió. No volem inventar la sopa d'all ni aportar canvis revolucionaris, senzillament ens agradaria aprofundir en una feina que, pel nostre parer, ja està ben feta.

Ens proposem en parella perquè hem generat la nostra pròpia professionalitat a través del nostre binomi, del treball en equip i amb altres persones. Els nostres perfils són complementaris. Hem recorregut camins de formació i treball diferents, però hem confluït en el plaer per crear i donar suport a la creació. Ha sigut i és la nostra tasca i aprenentatge comú com a persones creadores, gestores i formadores.

Proposem, per tant, una direcció artística que passi per aquest binomi gestió/creació, que considerem dues cares d'una mateixa moneda, convertint-se en una metodologia de treball. Dues maneres de veure un procés complex, la identitat del qual necessita la capacitat de mirar des de diferents punts de vista i perspectives. El propi i l'aliè, ja que, més per sort que per desgràcia, no ha existit cap altre manual d'instruccions per dur a terme la nostra feina que anar provant, analitzant i compartint el que fem. La prova i error o la prova i encert, depenent de l'ocasió, és el que ens ha fet avançar. Potser és per això que creiem tant en l'autoanàlisi obert, la crítica constructiva i l'avaluació.

La millora de la situació de les persones que treballem en el sector, la solidaritat i els projectes alternatius és pel que sempre ens hem esforçat. La consciència de col·lectiu suposa per nosaltres una necessitat i un plaer, quelcom pel que val molt la pena posar-se d'acord.

1. RESIDÈNCIES

El circ i les arts escèniques són per nosaltres una artesanía, i per tant, la unió d'art i tècnica.

Considerem que la recerca, la investigació o la creació artística conformen una aventura humana que ha d'implicar un equip, una visió de la societat i una anàlisi de si mateixa que comporti una visió tècnica i estètica.

L'estètica i l'ètica són cosines germanes per nosaltres; per tant, una reflexió sindicalista, econòmica i de la pràctica artesana de la professió ens semblen també elements necessaris de la creació. Encara que no siguin necessàriament explícites.

Creiem en la col·laboració necessària de diferents disciplines o àmbits de reflexió per la creació d'un espectacle. No només de la tècnica circense, sinó també escenogràfica, d'il·luminació, dramaturgic, d'espai sonor, de vestuari, etc.

1.1 RECERCA

Escoltant i observant hem arribat a la conclusió que una de les característiques que diferencia la LCC és la seva capacitat per acollir processos d'investigació. La nostra intenció és seguir aprofundint en aquesta línia. Per nosaltres, a investigació és per definició un procés de recerca arriscada, deslligada de la producció i del mercat. Si en el moment actual les investigacions científiques, per exemple, estan cada vegada més sotmeses a la lògica de producció d'articles i de resultats, nosaltres volem defensar els processos d'investigació on l'espai pel "fracàs" sigui tan gran, tan acceptat, que no hi hagi possibilitat de "fracàs" en el sentit estricte del terme. El procés de recerca ha de ser un èxit en si mateix.

Una investigació hauria de tendir a aportar en un futur elements positius a la professió o a la persona que la du a terme, o no: l'important és que s'arrisqui i s'investigui.

És cert que, en la mesura del possible i de les demandes de les persones que les duguin a terme, ens sembla positiu que les investigacions es comparteixin dins d'una lògica d'intercanvi i crítica constructiva. Establir una reflexió entorn de la necessitat de compartir aquests processos, entorn de la lògica del feedback i de les maneres de presentació del treball. Una lògica de "sortida de residència" ens sembla limitada pels processos d'investigació. Ens agradaria anar més enllà.

Partint del que és ja existent, ens agradaria afegir línies de treball. Per exemple, creant una línia d'experimentació amb la construcció de materials i estructures. Buscar noves col·laboracions per comptar amb tallers i fer residències de construcció que treballin amb l'utilatge, l'escenografia i les estructures és una proposta en aquest sentit.

Les residències Dinàmiques ja busquen les trobades amb altres artistes i disciplines, volem potenciar aquest sistema d'investigació.

1.2 CREACIÓ

El nostre posicionament respecte de la creació que es desenvolupi a la LCC consisteix a facilitar el procés de les persones, assegurant, en la mesura del possible, que es donin les circumstàncies pel treball en equip, la implicació de tots els professionals en les diferents fases, la creació de xarxes i l'experimentació.

Segurament és evident, però volem afirmar-ho una vegada més: creiem que comunicar i crear moments de trobada on es puguin compartir i debatre problemàtiques, idees i solucions, afavoreix la professió. La nostra manera d'entendre la creació i la gestió s'ha basat fins ara a evitar l'aïllament, intentant crear arxipèlags entre les illes dels quals es puguin aixecar ponts per millorar la situació de totes.

És important que el circ esdevingui l'eix de la LCC, però també ho és crear connexions amb diferents ens del món cultural i més enllà. Amb el científic, per exemple, amb l'esportiu, polític o qualsevol encreuament o investigació que pugui obrir camps semàntics o de pràctica que afavoreixin i inspirin la creació.

També ens agradaria ampliar el pla de formació, relacionant-lo amb les necessitats de les residències. Ens apassiona treballar sobre les lògiques del feedback i les dinàmiques de treball.

1.3 ALTRES LÍNIES DE TREBALL ON ENS AGRADARIA APROFUNDIR

Hi ha certes línies sobre les quals, malgrat ja estar presents en els diferents processos de la LCC, ens agradaria reflexionar i aprofundir. Es tracta de cercar fórmules concretes que puguin crear una base i uns protocols a mida per donar suport als artistes en l'evolució de les seves recerques. Elements i pràctiques que es puguin recuperar d'una residència a una altra.

1.3.1 AMPLIAR I DIVERSIFICAR ELS EQUIPS DE RECERCA I CREACIÓ

Som conscients que el terme producció té com a connotació, tant de manera precisa com general, diferents camps i tasques de la nostra professió. Utilitzar-lo obre la porta a múltiples incomprensions. Intentarem, per tant, explicar correctament la nostra proposta.

Hi ha certes preguntes que ens sembla que són interessants de plantejar-se en les primeres fases de la creació, moments en què la idea es comença a portar sobre el paper i a la pràctica. En les fases en què comencem a pensar amb quantes artistes col·laborarem, amb quantes persones ens relacionarem per crear el nostre espectacle, com organitzar-nos pel que fa als nostres objectius de recerca i de creació, col·laborar amb un músic en directe, etc. Creiem que la producció pot estar implícita en la creació, afavorir la idea que sorgeixi, evolucionar, compartir-se, estrenar-se i, al capdavall, permetre'ns viure de la nostra feina. Creiem en la producció com a procés de recerca i experimentació.

Sense que això signifiqui limitar-se, fer el que ens imposa el mercat i punt, ans tot el contrari. Precisament, la nostra manera de treballar prové de decidir que la producció és també un àmbit de la creació, que serveix per donar ales i mitjans als somnis comuns, fer-los realitat.

Aquesta tasca ja s'ha iniciat amb l'Espai d'acompanyament d'artistes, un suport o mentoria per les companyies en formació i les que ho sol·licitin. Investigar sobre les nostres possibles formes fiscals, les nostres necessitats i buscar donar el màxim suport a la feina de producció: cercar ajudes tant per la investigació com per la creació, crear co-produccions, programadores a les quals pugui interessar la línia estètica, encadenar projectes d'investigació a altres llocs o festivals, etc. A vegades és tan senzill com posar en comú la informació i no treballar amb la idea d'exclusivitat. Generar relat, propiciar l'intercanvi de coneixement.

1.3.2 AFAVORIR UN "TREBALL DE TAULA" PROPI DEL CIRC

Si el procés de creació o d'investigació ho requereix, volem afavorir un període de temps i assessorament destinats al treball de taula. De la mateixa manera que creiem que el circ ha de creuar-se amb altres arts, considerem que és necessari que deixi de dependre d'elles en certs aspectes. Per exemple, la dramaturgia i la posada en escena, en les quals el circ ha d'aprofundir en el seu propi camí.

Parlant amb professionals del sector, ens diuen que a vegades el treball de taula està infravalorat enfront de la recerca en escena. No estem segures que aquesta afirmació sigui certa, però en qualsevol cas, voldríem potenciar-lo i proposar espais per la reflexió i la recerca en aquest sentit.

1.3.3 SIMPLIFICAR I VARIAR ELS PROCESSOS DE PRESENTACIÓ DEL MATERIAL

Com a companyia ens hem trobat en molts casos davant la impossibilitat "material" de complir amb els terminis i de respondre als temps necessaris per optar a diferents candidatures. Discorrent sobre com aplicar la nostra experiència com a companyia a la LCC, hem arribat a un punt de reflexió: la manera de presentar el material per accedir a la selecció de les diferents residències, beques o programes. Ens agradaria treballar per simplificar i/o unificar els processos d'aportació de material, fins i tot en coordinació amb altres espais de creació; seria interessant buscar fórmules perquè estiguin exclusivament vinculats amb el fet artístic, petits vídeos, dibuixos, mostrar l'experimentació amb materials, tècniques, etc. per aque-

lles persones que tinguin un gran potencial però escassa capacitat per preparar dossiers. Segurament és complicat i ja hi ha molta feina feta, però ens resulta una pista interessant per seguir.

La nostra anàlisi de les línies de treball de les residències de la LCC ens ha fet veure que s'aborden totes les fases d'investigació i creació. No obstant això, ens va semblar complexa la nomenclatura i ens semblava interessant d'anomenar-les d'una manera més clara i explícita.

1.3.4 SEGUIMENT DE PROJECTES - AVALUACIÓ

Considerem que hi ha una línia que uneix i separa la investigació, la creació, les mostres i l'entrenament. Ens agradaria definir-la i potenciar-la, encara que sigui per saltar-la. Analitzar l'evolució de les companyies i les persones que han passat i passen per la LCC, per desenvolupar criteris d'avaluació i extreure conclusions concretes sobre les diferents fases de residències, treballant cap a noves convocatòries i projectes. Des del punt de vista de la gestió, entendre les diferents fases com un tot ens resulta important i eficaç.

1.3.5 ACOMPANYAMENT ARTÍSTIC DE LES RESIDÈNCIES

La visió externa, tant de les persones de l'equip de la LCC com d'altres professionals, és un gran suport quan un artista o artistes desenvolupen una creació. Analitzar la feina pròpia és molt complex i es tracta d'un procés en el qual intervenen molts elements: inseguretats, egos, cansament, respondre a l'origen d'una idea, etc. Comprendre quins són els punts forts i/o dèbils a desenvolupar; obrir les portes a noves propostes o idees; trobar sortida a problemes que semblen no tenir-la; o simplement analitzar la pròpia feina des d'un punt de vista aliè és imprescindible en una creació.

Acompanyar un projecte pot suposar des de fer la pregunta correcta en el moment correcte, suggerir referències, donar un punt de vista extern... D'entre tota aquesta gamma de possibilitats, li correspon a la persona o persones que duen a

terme el projecte de determinar quina és la que més convé en cada moment, i a nosaltres ser-hi per donar un cop de mà. Sempre des de l'escolta i no des de la proposició, des de l'empenta a la reflexió.

Podem acompanyar personalment sempre que sigui necessari i se sol·liciti, en la mesura de les nostres possibilitats i coneixements. Ens sembla evident que per enriquir el projecte de la LCC cal que segueixin intervenint persones externes (el barri, professionals, institucions, artistes...), formant part de la nostra feina intentar posar en contacte diferents tècniques o suggerir a artistes que col·laborin si ens sembla que poden fructificar i enriquir-se mútuament.

1.3.6 DOCUMENTACIÓ

Afavorir la creació d'un sistema d'arxiu de les pràctiques i experiències de les residències. Es tracta de proporcionar una continuïtat entre els diferents projectes, afavorint les fases d'investigació i concepció dels projectes mitjançant un arxiu digital que les diferents usuàries puguin consultar. Amb el temps, aquesta eina d'investigació, més que d'arxiu o d'avaluació, es podria enriquir compartint material amb altres centres.

2. ASSAIG I ENTRENAMENT

L'espai d'assaig i entrenament de la LCC constitueix un dels punts neuràlgics del centre. Com ja s'ha destacat en els diferents plans de gestió, és un punt de trobada i de treball imprescindible. La nostra proposta és implicar a les persones que l'utilitzen al màxim en la seva gestió. Necessitem escoltar i saber en què es pot millorar o quines són les diferents maneres d'entendre aquest espai, per intentar conciliar-les si fos necessari o actuar en conseqüència si fos una necessitat comuna o consensuada.

La formació tècnica o seguretat han d'estar íntimament lligades a les necessitats i característiques de les persones que utilitzen la zona d'entrenament.

3. PARTICIPACIÓ I IMPLICACIÓ

Volem fer el possible per implicar a totes les usuàries del centre en les decisions que les afecten i crear xarxes de col·laboració i convivència. Donar la màxima importància a les reunions d'informació, opinió i decisió ordenada. Realçar la pràctica de la LCC com a espai de convivència col·lectiva i col·laborativa, no competitiva.

La utilització de tècniques d'assemblea, moderació i consens per intentar organitzar i canalitzar les diferents opinions sobre el funcionament del centre, les nostres decisions, les seves necessitats i possibilitats.

Defensem a ultrança un llenguatge no violent, agradable i inclusiu, respectant la dissensió, així com tot el que és minoritari i diferent. Com ja hem dit anteriorment, per nosaltres acceptar l'error forma part de la feina, tant del nostre com de les altres persones, evitant lògiques d'antagonisme, masclisme o mercantilització de les nostres vides.

El temps i la pràctica diran el que es pot i no es pot fer. La nostra intenció és treballar amb responsabilitat, sempre a l'escolta de les necessitats i els processos, però també proposant el que ens sembli eficaç, just i correcte per millorar la LCC a mesura que anem entrant en les dinàmiques i processos.

És obvi que aquest és un procés necessari, però els resultats del qual no s'obtindran de la nit al dia.

4. EQUIP

Volem escoltar i aprendre, no imposar el nostre punt de vista, i considerem que cada persona que treballa o participa d'un projecte ha de trobar el seu lloc en una relació d'intercanvi i respecte. Això s'aplica, evidentment, a nosaltres primeres.

Ens agrada la nostra feina i l'exercim amb passió, però no considerem que es pugui entendre la nostra posició com una "direcció artística" usual, a causa de les característiques del projecte.

La nostra posició política és la de prioritzar les cures i les necessitats particulars de cada persona o col·lectiu per sobre de les lògiques abstractes o administratives.

La LCC ja funciona bé, fa falta molta escolta i feina per poder avançar i millorar de manera responsable.

5. PÚBLICS

Analitzant els diferents públics que existeixen a la LCC hem arribat a la conclusió que hi ha dues categories principals:

- Una primera que correspon als seus usuaris i usuàries. Vinculat amb el punt 3 d'aquest projecte (participació), busquem millorar la seva implicació a través d'un sistema de comunicació i avaluació que ens permeti aprofundir i donar resposta a les seves necessitats. Dins d'aquest nivell de públics, hi ha usuàries que utilitzen la LCC com un lloc d'entrenament i/o residència, i altres busquen aprofundir més en les activitats proposades pel centre. Algunes que estan a la LCC de manera continuada, altres que hi passen una temporada curta. Atendre a totes aquestes persones, entendre les seves diferències i semblances és important.
- Una segona categoria de públics la conformarien els usuaris i usuàries externs, públic que assisteix a la LCC en determinats moments al llarg de l'any. En aquest sentit ens plantejem les següents preguntes: Com ens interactuem amb aquest públic? Com millorem la nostra relació? Qui són? Es pot, és útil atreure més persones? Beneficiaria a la LCC atreure més públic?

És també important analitzar els diferents programes i col·laboracions realitzades per la LCC amb altres institucions des d'aquesta òptica. La consciència en la gestió de públics beneficia a la mateixa LCC, però també al sector del circ en general.

6. VISIBILITAT - COL·LABORACIONS I PROJECTES

El circ viu avui en dia un moment molt interessant en què la visibilitat i el suport estan canviant; està més a favor nostre.

En l'àmbit institucional i programàtic, el Pla d'impuls del circ a Catalunya 2020-2022 i la major intenció de donar suport demostrada a la nova Llei del INAEM¹ poden funcionar com a excel·lents eines per millorar la situació del sector. Cal fer un seguiment i un treball directe que requereix un gran esforç, ja que la programació de circ està augmentant i les xarxes i espais de creació també.

Programes com Esfera Circ i la relació amb els anomenats "Espais Còmplices" són imprescindibles. Buscar aprofundir en aquesta relació a través de petits intercanvis o col·laboracions i buscar nous espais és important. També buscar eines que continuïn amb la inserció del circ i de la LCC dins la vida cultural barcelonina.

Per millorar aquesta visibilitat proposem buscar co-produccions i col·laboracions amb espais no habituats al circ. Les col·laboracions poden anar des de la formació fins a l'exhibició. Intentar "treure el circ de casa" i "portar a casa" als professionals i el públic d'altres disciplines.

Altra vegada, mantenir i aprofundir en la feina ja iniciada, obrint noves línies.

7. REPRESENTATIVITAT

Mostrar el projecte de la LCC en l'àmbit estatal i internacional. Crear xarxes, buscar nous i noves *partners*. Aplicar coneixements de realitats a l'estranger per proposar models i adaptar-los a les característiques de la realitat catalana. Aprofitar la visibilitat de la LCC per afavorir la creació de xarxes per companyies usuàries i catalanes.

¹ L'INAEM ha mostrat el seu interès per establir un nou circuit de suport al circ copiant els models de Danza a Escena, generant així el circuit Circo a Escena.

Establir nexes i converses d'anàlisi amb representants i exponents de la professió a tots els nivells per entendre sense prejudicis quina és la visió de la LCC i les visions sobre les seves possibilitats de desenvolupament per intentar aplicar-les en la mesura del possible.

8. MEDIACIÓ

La incorporació en els últims anys a l'equip d'una medidora ha sigut un pas molt important, tant per millorar la visibilitat del circ i de la LCC com per afavorir la implicació de diferents sectors socials.

Treballar amb disciplines artístiques com a eina educativa i d'empoderament és una proposta que ens resulta imprescindible pel que fa a la generació de públics a través d'un apropament més vinculat a la pràctica que a l'observació. Així ho hem treballat al llarg de tota la nostra trajectòria.

Considerem, per tant, aquesta línia de treball molt important i imprescindible buscar nous projectes en aquest sentit.

Els tallers de circ per nens i nenes i les activitats derivades del programa Circ en Família són imprescindibles per jugar amb els valors del circ ja des de petites.

Més de llarg recorregut ens sembla l'activitat "Descobrim el Circ". La feina amb adolescents, tant a l'aula com al carrer, és un objectiu molt interessant per nosaltres. Ho hem treballat des del punt de vista de formadors i de programadors, realitzant moltes reflexions sobre la necessitat d'implicar els adolescents en la creació i en les diferents formes artístiques amb què treballem. És imprescindible per generar públics, passant de "públic captiu" a "públics per plaer". I per treballar la creació des d'un punt de vista adolescent, buscant també les seves sensibilitats i interessos.

9 LABORATORIS D'EXPERIMENTACIÓ I FORMACIÓ

La formació és una eina imprescindible per qualsevol procés d'entrenament, investigació o creació. En totes les formacions hi ha d'haver un component tècnic, però la forma que més ens interessa és la dels laboratoris pràctics d'experimentació.

Ens resulta interessant en aquest punt que les propostes de formació puguin arribar des de l'equip de gestió, des de l'artístic o des dels mateixos usuaris, usuàries i creadores.

Ens agradaria generar intercanvis de formació entre usuàries i establir programes de formació vinculats a altres espais de la LCC.

10. AVALUACIÓ

Malgrat ser un tema tractat amb anterioritat, volem ressaltar que aquesta és una proposta en constant avaluació. Les necessitats dels artistes i els col·lectius artístics canvien, evolucionen. L'obligació d'un espai com la LCC és acompanyar de manera fluida aquests canvis i, a vegades, generar-los. Per això és necessari establir sistemes eficaços d'avaluació i comunicació. La direcció artística ha d'estar en constant contacte amb qualsevol persona que passi, s'acosti, treballi o sigui veïna de la LCC, per adequar-ne les propostes i intentar satisfer-ne les necessitats.